

Gedachten bij vrijheid in 2020

Vrij kan je zijn en je kan je vrij voelen, maar kan je vrijheid hebben?

En als ik de vrijheid heb om te doen, heb jij dan nog steeds dezelfde vrijheid die je had voordat ik ging doen?

Dit soort vragen houdt mij bezig sinds ik een bijdrage mag leveren aan de vrijheidskalender. Zo ook de vraag 'Wat is vrijheid eigenlijk?' Wat opvalt is dat verreweg de meeste betekenissen die Van Dale noemt iets negatiefs hebben: vrijheid als de afwezigheid van ....., niet dit en niet dat of on..... Als we het afzetten tegen de herinnering die deze periode van 75 jaar naar WOII actueel maakt, zijn we hier en nu heel erg vrij. Wat er onder de bezetting allemaal niet kon, kan nu bijna allemaal wel. De onvrijheid die het dagelijks leven anno nu met zich meebrengt (in ons gezegende Heinose en Nederlandse leventje) is over het algemeen niet te vergelijken met de massale of massieve onvrijheid die mensen ervaren in situaties waarin zij niet over hun eigen leven en de invulling daarvan kunnen beschikken.

De meeste mensen deugen (al na 50 bladzijden van het gelijknamige boek ben ik redelijk overtuigd). Zou het dan kunnen zijn dat het uiteindelijk zo is dat iedereen iets van vrijheid in zich heeft? En dat bijna iedereen dus iets van vrijheid kan doen, zolang je dat maar met een ander of met anderen doet? Ik geloof erin, maar dan moeten we vrijheid wel doen in plaats van hebben. Vrijheid als in beweging zijn, daar wil ik wel voor gaan. 'Daar ga ik op aan', heet dat tegenwoordig ook wel.

Met een vader die op zijn 14e 'iets' teveel mee heeft gemaakt in de oorlog (in dit kader lijkt er maar één oorlog te zijn geweest) gaat vrijheid ook altijd over WOII en het leven na de bevrijding. En als 'onderwijzer' ben ik geïnteresseerd in inspiratoren. Pedagogen en andere wereldverbeteraars die iets over vrijheid zeggen of -beter nog- die vrijheid doen. In Janusz Korczak komen deze werelden samen. Korczak was een Poolse arts die met de vormgeving van de weeshuizen voor Joodse kinderen die hij in de jaren '30 stichtte vaak genoemd wordt als de grondlegger van het Rechten van het Kind (die pas in 1989 door de VN zijn vastgelegd). Nadat de weeshuizen tijdens de oorlog naar Warschau moesten verhuizen, werden de kinderen in 1942 naar Treblinka gedeporteerd. Als gerespecteerd arts had Korczak achter kunnen blijven. Die vrijheid kreeg hij, maar hij koos ervoor om bij zijn kinderen te blijven. Volgens getuigen begaf de hele groep zich op waardige wijze naar de gaskamers. Is dat vrijheid binnen onvrijheid?

In Korzcaks nalatenschap zijn prachtige pedagogische opvattingen te lezen die handvatten geven om vrijheid positief te omschrijven. Ik noem er twee. 'Kinderen hebben het recht om te zijn wie ze zijn' en 'Kinderen hebben recht op de dag van vandaag'. Als we dit naleven -en niet alleen voor kinderen- en op deze manier vrijheid doen, blijft het wel goed gaan met ons. Daar geloof ik heilig in.

Paul Verschuur